

skoj građi, a s filozofskim ambicijama. Model zaključivanja kojim se Carruthers koristi jest zaključak na najbolje objašnjenje, odnosno abdukcija: na temelju raspoložive empirijske građe on konstruira teorijsku koncepciju koja bi je najbolje objasnila. Jedan od aspekata te koncepcije jest prihvaćanje kognitivnoga nesvjesnog, nivoa mentalne strukture prihvaćenog u mnogim granama kognitivne znanosti, ali koji neki filozofi osporavaju. Premda ga tako ne naziva, to je nivo na koji smješta propozicijske stavove. Knjiga nije laka za čitanje, ali višestruko nagrađuje pažljiva čitatelja.

Ana Čelik

<https://doi.org/10.5559/di.26.3.09>

NASLJEĐA TOTALITARIZAMA U SUVREMENOM DRUŠTVU

Međunarodna znanstvena konferencija *Identiteti – kulture – jezici*

Mostar, Bosna i Hercegovina, 2. lipnja 2017.

Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru 2. lipnja 2017. održana je međunarodna znanstvena konferencija *Identiteti – kulture – jezici* pod naslovom *Nasljeđa totalitarizama u suvremenom društvu*. Konferenciju je organizirao Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, a suorganizatori su bili Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Područni centar Osijek i Zaklada Konrad Adenauer, Predstavništvo za Bosnu i Her-

cegovinu. Cilj konferencije bila je rasprava o utjecaju nasljeđa totalitarizama u pojedinim segmentima suvremenoga društva kako bi se došlo do znanstveno-stručnih odgovora na neka od pitanja koja se vežu uz tu, i dalje aktualnu, temu. Konferencija je okupila sudionike s raznih znanstvenih polja, poglavito iz politologije, prava, sociologije te informacijskih i komunikacijskih znanosti, a na njoj je svoje tematske priloge predstavilo 11 izlagača iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Francuske.

Pozdravnu riječ prvi je uputio Ivica Šarac, prodekan za znanost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru, ističući da je u suvremenom društvu očita prekomjerna zloraba totalitarnih pojmova, poglavito radi pojednostavnjenja i lijepljenja etiketa fašizma i komunizma na sve one koji drukčije politički rezoniraju. Stoga se temom konferencije nastojalo razmotriti pitanje nasljeđa totalitarizama identificiranjem određenih nereflektiranih oblika totalitarnih načina mišljenja i djelovanja u pojedinim segmentima suvremenoga društva te načina na koji se oni manifestiraju. Nakon njega, pozdravnu riječ uputio je i Karsten Dümmel, direktor Predstavništva Fondacije Konrad Adenauer u Bosni i Hercegovini, apostrofirajući značenje rasprave o ulozi pojedinca u totalitarizmu, u okviru koje bi posebno valjalo prepoznati mitove i legende te im se, znanošću, suprotstaviti činjenicama.

Uvodno izlaganje održao je Ugo Vlaisavljević s Filozofskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu s radom pod naslovom *Suveren totalitarizma s ljudskim licem: između nadčovjeka i zvijeri*, u kojemu je, polazeći od francuskoga filozofa Jacquesa Derride, prema kojemu je bivanje izvan zakona zajednička crta "suverena i zvijeri", istaknuo da je u jugoslavenskom socijalizmu pojava "suverena i zvijeri" bila gotovo istodobna, ali i da se prilikom razlikovanja staljinizma i titoizma uglavnom previda specifična bliskost crta tih dvaju suverena. Zatim, bivši predstavnik UN-ova ureda za izbjeglice u Hrvatskoj, Jean-

-Claude Concolato, izložio je svoj rad *Identities, violence, totalitarianism and modern society*, u kojemu je suvremeno društvo definirao kao povijesni proces koji je omogućen stvaranjem novoga međunarodnog i interkulturalnog jezika, matematike, ali i predstavio koncept kompromisa kao alternativu uporabi kolektivnoga nasilja u okviru koje su identiteti definirani tek kao nusproizvodi pripovijesti i pripovjednih priča. Gordana Iličić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru) predstavila je rad koji je nastao u koautorstvu s Ivanom Vukadinom (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru) pod naslovom *Postkomunistička transformacija i demokratska konsolidacija: uzročna analiza neuspjeha konsolidacije demokracije u Bosni i Hercegovini*. Objašnjavajući da se Bosna i Hercegovina, uz probleme stvaranja države, demokratizaciju i preobrazbu gospodarskoga sustava, suočila i s problemom podijeljenoga poslijeratnog društva i razlikama triju nacionalnih političkih elita te međunarodnih čimbenika o viđenju institucionalnog oblika političkog sustava, potonji autori drže da je to činilo glavnu prepreku konsolidaciji demokracije. Gordan Struić, doktorand s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, izložio je rad pod naslovom *Pitanje totalitarne naravi autentične interpretacije zakona kao relikta prošlosti*, u kojemu je razmotrio pitanje može li se o interpretaciji zakona od strane parlamenta četiriju država bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koje su do danas zadržale taj institut govoriti kao o reliktu prošlosti koji je, kako pojedini autori navode, "vjeran totalitarnoj praksi". Prvi dio konferencije zaključio je Mato Arlović, sudac Ustavnoga suda Republike Hrvatske, radom *Ustavni odgovor na nasljeđe totalitarizma u Republici Hrvatskoj*, u kojemu je, uz ostalo, naveo da je Republika

Hrvatska svojim Ustavom i ustavnopravnim poretком utvrdila sustav ideala, vrednota, ciljeva i načela, učinkovito odgovarajući na nasljeđa totalitarizma njegovim ukidanjem.

Drugi dio konferencije započeo je izlaganjem rada nastalog u koautorstvu Damira Kukića (Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici) te Ivane Sivrić i Franje Takača (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru), *Tragovi cenzure u informacijskom društvu*. Potonji koautor izložio je, među ostalim, da su problem komercijalnoga totalitarizma, utjecaj vlasnika medija te preferiranje senzacije i poznatih osoba tek dio formi i elemenata suvremenih tragova cenzure i manipulacija u okviru informacijskoga društva. Nakon toga izložen je rad *Odnos totalitarnog refleksa postmodernog doba prema religiji*, nastao u koautorstvu izlagača Vlahe Kovačevića te Dine Rušnovića i Lee Milošić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu), u kojemu se kroz potragu jezgre "mekoga" totalitarizma u određenim procesima političke korektnosti i "političke religije" nastojalo razviti kritičke misli na temelju koncepta totalitarizma u odnosu na religijsku tradiciju. Prezentirajući koautorski rad Miljenka Brekala i Anamarije Lukić iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Područnog centra Osijek, pod naslovom *Katolički sakralni objekti u doba komunizma i danas – primjer grada Osijeka*, potonja koautorica izložila je analizu izgradnje i održavanja osječkih (katoličkih) sakralnih objekata od 1945. do 2017., njihovo financiranje, djelotvornost i iskorištenost te usporedbu razdoblja tijekom i nakon komunističkoga režima. Drugi dio konferencije zaključila je Daniela Jurčić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru) radom *Položaj žene u socijalizmu – porast emancipacije ili diskriminacije?*, u kojemu je ova tema razmotrena u kontekstu napora socijalističkoga društva za suzbijanje diskriminacije žena i percepcije o socijalizmu kao jednom od čimbenika utjecaja na dominantan položaj muškarca u društvu.

U završnom dijelu konferencije Mirna Brkić Vučina (Filozofski fakultet Sveu-

čilišta u Mostaru) pristupila je temi ove konferencije iz mitološko-simboličke perspektive, izloživši rad *Simbolički potencijal zmije u dvije novele – "Zmiji" Vladimira Nazora i "Zmiji" Ive Andrića*, u kojemu je istaknula da je interpretacija navedenih djela pokazala da oba autora, uz iste nazive novela, dijele i misao o simboličkom i značenjskom potencijalu zmije i zapadnom kanonu simbola zmijskoga zla. Zadnji rad na konferenciji, *Demografska dinamika bosanskohercegovačke populacije i njezine karakteristike*, predstavio je Žarko Drugandžić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru), koji je temu konferencije povezo s demografskom situacijom u Bosni i Hercegovini i pritom upozorio na kauzalnu prožetost unutarnjih i vanjskih remetilačkih elemenata demografskoga razvoja kao izvora duboke demografske krize.

Završnim govorom konferenciju je zatvorio Ivica Šarac, koji je zahvalio izlagачima, moderatorima i organizacijskom timu na vrlo uspješnoj konferenciji te ujedno najavio novu konferenciju, koja će se održati sljedeće godine.

Gordan Struić